

Epidemieën en pandemieën, ook een rol voor plaagdieren?

Eind 2019 brak in de Chinese stad Wuhan een epidemie van longontsteking uit die veroorzaakt bleek door een nieuw van vleermuizen afkomstig coronavirus. Inmiddels zijn er tienduizenden COVID-19 ziektegevallen gemeld, voornamelijk in China. Of het lukt om deze nieuwe epidemie te bedwingen of dat het een pandemie zal worden, zal de komende tijd moeten blijken.

Onze voorouders werden regelmatig getroffen door epidemieën en pandemieën die grote ontredering teweegbrachten. Ook als er geen epidemie heerste, waren infectieziekten tot aan het einde van de 19e eeuw de belangrijkste doodsoorzaak. Door verbetering van de hygiëne nam de sterfte aan infectieziekten steeds verder af en vijftig jaar geleden waren velen ervan overtuigd dat het bedwingen van infectieziekten een kwestie van tijd was. Dit naïeve optimisme verdween toen aids uitbrak. HIV verspreidde zich over de hele wereld en eiste miljoenen slachtoffers.

De HIV/aids-pandemie is gevolgd door honderden andere (her)opduikende infectieziekten die vaak afkomstig zijn van dieren in een samenspel van biologische, maatschappelijke en ecologische factoren. Dat plaagdieren bij pandemieën een rol kunnen spelen weten we van de pest die in de 14e eeuw Europa teisterde. Door verbetering van de landbouw nam de rattenpopulatie in de onhygiënische steden toe, de ratten gingen aan de pest dood en hun vlooiën zochten nieuwe slachtoffers: de mens. Andere plaagdieren die infectieziekten kunnen verspreiden zijn muggen; denk maar aan malaria, het zikavirus, westnijlvirus en chikungunya. En dan hebben we nog muizen en ratten die het reservoir zijn van hantavirussen die bij de mens nier- en longziekten kunnen veroorzaken.

In mijn onlangs verschenen boek *Epidemieën en Pandemieën* laat ik zien hoe deze infectieziekten ontstonden, hoe ze zich verspreiden en hoe ze bestreden werden. Geen recept voor de toekomst, want dat we niet kunnen voorspellen met welke uitdagingen we wat infectieziekten betreft te maken krijgen, dat maakt de COVID-19-epidemie ons weer pijnlijk duidelijk.

Roel Coutinho, Emeritus hoogleraar epidemiologie en bestrijding infectieziekten UvA en UU en voormalig directeur Centrum Infectieziektebestrijding RIVM